

92-gruppen

Vesterbrogade 2B, 1620 Kbh. V

Tlf: 21 72 79 57

e-mail: tdc@92grp.dk

Website: www.92grp.dk

Koordinator: Troels Dam Christensen

Den 3. februar 2020

92-gruppens høringssvar vedrørende: Forslag til lov om klima

92-gruppen takker for det tilsendte udkast til klimalov og fremlægger hermed vore kommentarer.

92-gruppen tog initiativ til det borgerforslag, der startede processen frem mod klimaloven. Vi har derfor fulgt processen tæt, herunder deltaget i dialogen med Folketinget, regeringen og de politiske partier om sagen.

Vi anser den aftale, der blev indgået mellem regeringen og 7 andre partier i Folketinget den 6. december, som et godt grundlag for en klimalov, selvom ikke alle væsentlige elementer fra borgerforslaget er reflekteret i aftalen. Derfor har vi i dette høringssvar tilstræbt at fokusere vore kommentarer på områder, hvor lovforslaget har mangler i forhold til indholdet i den politiske aftale om en ny klimalov fra 6. december.

De organisationer der står med på dette høringssvar kan have yderligere bemærkninger, som de i så fald fremsender selvstændigt i supplerende høringssvar.

Kommentarer følger i to sektioner, hvor vi først redegør for, hvor vi mener, at lovudkastet er mangelfuldt ift. den politiske aftale og dernæst mere generelle kommentarer til lovudkastets substans.

Det er dog vigtigt at læse hele høringssvaret i sammenhæng, da der er et vist overlap mellem de to sektioner og argumenterne i disse.

92-gruppen – Forum for Bæredygtig Udvikling, er et samarbejde mellem 23 danske miljø- og udviklingsorganisationer.
92-gruppen arbejder for fremme af en bæredygtig udvikling i hele verden.

92-gruppen består af: Amnesty, Care Danmark, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk International Bosætningservice, Dansk Ornitologisk Forening/BirdLife Danmark, FN-forbundet, Global Aktion, Greenpeace, IWGIA, Kvindernes U-landsudvalg, Klimabevægelsen, Mellempolitisk Samvirke, Natur og Ungdom, Netværket for økologisk folkeoplysning og praksis/Øko-net, Nyt Europa, Oxfam IBIS, Red Orangutangen, Rådet for Grøn Omstilling, Sex & Samfund, U-landsforeningen Svalerne, VedvarendeEnerg, Verdens Skove, WWF Verdensnatur-fonden.

Kommentarer om lovudkast versus politisk aftale

Paragraf 1

Formålsformulering, §1

- Formålsformuleringen stemmer ikke med aftalen af 6. december. Det fremgår således af de første linjer i denne aftale, at formålet er, ”at Danmark tager lederskab for den grønne omstilling. Danmark skal arbejde aktivt for Parisaftalens mål om at holde den globale temperaturstigning på 1,5 grader”. Dette formål med den politiske aftale skal ligeledes være formålet med loven, der udmønter aftalen.

I udkastet til lovforslag gøres 70% målet i 2030 og 2050-målet til det primære. Men det er langt fra alt, hvad der er med i aftalen, som bidrager direkte til disse mål. Det gælder for eksempel den internationale indsats. Derfor er der brug for at justere formålsformuleringen.

Paragraf 2

- Vigtige elementer fra 6. december aftalen fremgår ikke af udkastet til lovtekst. Der står således ikke, at de 5-årige klimahandlingsplaner skal indeholde sektorstrategier og indikatorer for, som minimum, sektorer som landbrug, transport, energi, byggeri og industri. Der står heller ikke, at der som del af klimahandlingsplanerne skal være tiltag målrettet borgere, erhvervsliv og civilsamfund. Disse elementer bør indskrives i lovteksten, og det bør sikres, at klima-, energi- og forsyningsministeren har de fornødne hjemler til at fastlægge strategier og indikatorer samt tage de øvrige initiativer.

I den forbindelse bør andre relevante sektorer, som fiskerisektoren og uddannelsessektoren heller ikke overses, selvom de ikke var nævnt i aftalen.

Paragraf 3-5

- 92-gruppen er glade for den styrkelse af Klimarådet, som fremgår af såvel aftale som lovtekst. Det er vigtigt for Klimarådets uafhængighed og rolle.
- Det bør fremgå af paragraf 3, at det både er Folketinget og klima-, energi- og forsyningsministeren, der bistås af Klimarådet.
- Klimarådets eksisterende interessentgruppe er yderst velfungerende. Styrken er netop, at det er et forholdsvist uformelt organ, hvor interessenter udover ris og ros af rådets arbejde f.eks. også kan foreslå ideer til Klimarådets fremtidige analyser. Lovforslaget agter, uden belæg i december aftalen, at nedlægge den eksisterende interessentgruppe og erstatte den med et mere formelt Klimadialogforum. 92-gruppen mener, at interessentgruppen og dens funktion har fungeret rigtig godt og derfor bør bevares.

Paragraf 8

- Det bør fremgå af lovforslagets paragraf 8, at de årlige statusredegørelser skal ske i forhold til *Danmarks internationale forpligtelser*, som aftalt i december-aftalen. Bemærk i den forbindelse, at ”internationale forpligtelser” er et bredere begreb end de ”internationale målsætninger”, som også nævnes i aftalen, og som reflekteres i lovforslagets paragraf 4 og 7.

Bemærkninger til lovforslaget:

- Om princippet om no-backsliding står i den politiske aftale om klimaloven: *“Et nyt delmål, der fastsættes, må ikke være mindre ambitiøst end det seneste fastsatte delmål (efter Parisaftalens princip om no backsliding)”*. Princippet om no-backsliding nævnes ikke i udkast til lovtekst men i bemærkninger under afsnit 2.2.2 ”Klima-, Energi- og Forsyningsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning”. Det er afgørende, at et så vigtigt princip som no-backsliding nævnes i lovtekst og ikke blot i bemærkningerne.
- Bemærkningerne til afsnit 2.5.2 indeholder en meget uklar formulering: *”Handlepligten indtræder, hvis det ikke kan anskueliggøres, at klimalovens mål nås. Dette under hensyntagen til, at man endnu ikke kender de præcise virkemidler, der skal til for at nå hele vejen i mål i forhold til 70 pct. reduktion af drivhusgasser i 2030 i forhold til 1990 samt klimalovens principper for klimaindsatsen.”* Hvad der egentlig er meningen med denne sætning, står hen i det uvisse. Man kan få en mistanke om, at uklarheden har til hensigt at bløde handlepligten op, men en sådan opblødning er der ikke basis for i december-aftalen, og dette bør derfor ændres.
- Det fremgår af afsnit 2.6.2, at Klimarådets medlemmer fremover vælges efter enighed af Klimarådets medlemmer. Dette krav om enighed fremgår ikke af december-aftalen. Vi finder det er for vidtgående at udstyre det enkelte rådsmedlem med vetoret. Det gælder i øvrigt også i spørgsmålet om valg af formand - men på det punkt står der faktisk i aftalen, at det kræver enighed.
- Klimaborgertinget bør nævnes i bemærkningerne – men samtidig er det vigtigt at finde frem til en model og timing, der gør, at borgertinget ikke forsinker arbejdet med de første klimahandlingsplaner.

Øvrige kommentarer på substansen i lovudkastet

Paragraf 1

Formålsformulering, §1

- I forhold til den nuværende formålsformulering noterer vi os at det er for svagt at have Paris-aftalens 1,5 gradsmål ”for øje”. Teksten skal indskærpe, at Danmark skal arbejde aktivt for at

nå de mål, vi har tilsluttet os globalt, og erstattes med at Danmark vil arbejde for “et mål om klimaneutralitet senest i 2040 for at leve op til Paris-aftalens 1,5 graders mål”.

- Der bør tilføjes et ”mindst” foran 70%-målet i 2030. Det kan aldrig være et formål, kun lige nøjagtig at nå et mål. Det vil være en tydeliggørelse, som alle partier bag aftalen må kunne se fornuften i. Og samtidig er det jo sådan, at de 70% rent faktisk kun kan siges at være et mindstemål for, hvad der er Danmarks fair bidrag, jfr. Klimarådets redegørelse ”Rammer for dansk klimapolitik”.
- Målet i lovforslaget om et klimaneutralt dansk samfund senest i 2050 er ikke ambitiøst nok. Vores analyser ved hjælp af danske per capita 1,5 grads CO2-budgetter tilsiger, at det bør ske senest i 2040, og reflektere Danmarks retfærdige andel af det tilbageværende globale drivhusgasbudget indenfor 1,5 graders målet. Under alle omstændigheder bør fastsættelsen af danske klimamål efter 2030 baseres på det tilbageværende globale 1,5 graders drivhusgasbudget ifølge videnskaben og Danmarks retfærdige andel af dette, og ikke blot fastsættes politisk som det nuværende 2050 mål blev i sin tid.
- Formålsformuleringen bør i øvrigt forberedes for tilføjelse af de mål for 2025, 2035 og frem, som ifølge aftalen skal indføres i loven på et senere tidspunkt. Derfor kan mål for de forskellige årstal passende indskrives i hver deres stk.

Overordnet paragraf 1, stk. 2

Stk. 2, 1

- Det fremgår, at Danmark skal være et foregangsland i den internationale klimainsats, som kan inspirere og påvirke resten af verden. Det bifalder vi, men vi efterlyser en præcisering af dette, ved eksempelvis at henvise til de danske forpligtelser, der fremgår af FN’s rammekonvention om klimaændringer, UNFCCC.

Stk. 2, 2

- 92-gruppen er glade for, at “historisk og moralsk ansvar”, anerkendes som princip i klimaloven, men vi mener at det er forkert at dette princip nærmest sidestilles med hensyn til “omkostningseffektivitet” samt at “Dansk erhvervsliv skal udvikles”.
- Det er vanskeligt at forstå, hvordan det at holde det private erhvervsliv skadesfrit kan være et formål i en klimalov. Derfor bør det heller ikke stå i en klimalov, at “*Dansk erhvervsliv skal udvikles og ikke afvikles*”. Virksomheder der producerer eller bruger fossile brændsler - og ikke vil medvirke til den grønne omstilling - hverken kan eller skal fredes mod afvikling.

Stk. 2, 3

- Vi hilser det velkomment, at den grønne omstilling skal sikre en social balance og at klimainsatsen skal skabe jobs og ikke koste jobs. Den sociale balance skal også sikres i de lande, som Danmark har et samarbejde med, da Danmarks grønne omstilling heller ikke i

udlandet må forårsage for eksempel børnearbejde, eller anden tilsidesættelse af menneskerettighederne.

Stk. 2, 4

- 70%-målet og andre klimamål bør nås med reelle indenlandske reduktioner. Der bør således ikke anvendes kvoteannullering eller lignende metoder, hvor reduktionerne ikke sker i Danmark. Derudover er der, som angivet nedenfor, brug for at klimaloven sikrer, at Danmark også adresserer vores internationale udslip.
- Bemærkninger til §1: Her står: *“Hvis det i de sidste år frem mod 2030 viser sig, at man ikke kan leve op til 70 pct.-målet under hensyntagen til de i klimaloven angivne principper for klimaindsatsen, må aftalepartierne inden for forliget bag klimaloven træde sammen med henblik på at drøfte, om der kan opnås enighed om at anvende fleksible mekanismer og andre virkemidler. Det sker i erkendelse af, at 70 pct.-målet er meget ambitiøst, og at der endnu ikke findes kendte løsninger til at nå helt i mål, og at aftaleparterne ikke ønsker at være tvunget til at tage beslutninger, som kan have u hensigtsmæssige konsekvenser for det danske samfund”*. Vi foreslår, at hele dette afsnit udgår af lovens bemærkninger da alle klimamål til enhver tid bør opfyldes med reelle nationale reduktioner og ikke ved brug af diverse fleksibilitetsmekanismer.
- I bemærkninger til §1 står: *“Aftaleparterne bag aftale om klimalov ønsker ikke at anvende reduktionsmekanismer til opfyldelse af 70 pct.-målet i klimaloven, herunder reduktionsmekanismer som EU-fleksibilitetsmekanismer, danske reduktioner fra international luft- og skibsfart og øvrige danske tiltag med international effekt, som f.eks. eksport af el.”* Det er vi enige i. Vi mener at lovteksten også bør nævne LULUCF-kreditter, som også omfattes af EU-fleksibilitetsmekanismer. Vi konstaterer med glæde, at der skal opnås enighed blandt alle aftalepartierne, hvis der alligevel skal kunne anvendes fleksibilitetsmekanismer. At aftaleparterne med andre ord har vetoret til en afvise brug af kvoter.

Paragraf 2

- Det er positivt, at der for at sikre klimahandling på kort sigt skal fastsættes et delmål for 2025, og at det indskrives i klimaloven. 2025-delmålet bør fastsættes, så der mindst sker en lineær reduktion af det danske udslip fra dagens niveau frem til 70%-reduktionen i 2030. Ellers skubbes en reduktionsbyrde ud i fremtiden med risiko for, at 2030-målet ikke nås, eller at der skal drastiske virkemidler til at nå målet. Endelig er Klimarådets vurdering af, at 2030-målet er i rimelig overensstemmelse med 1,5 graders målsætningen, ligeledes baseret på en antagelse om lineær reduktion af udslippet.
- I både aftalen og lovforslaget mangler indsatsen i regioner og kommuner. Forskellige regioner og kommuner har i en årrække gennemført klimaindsatser, men indsatserne har varieret i ambitionsniveau, regioner og kommuner imellem. Klimaloven bør sikre, at indsatsen samordnes, og der sættes mål og fælles minimumsregler. Der kan eksempelvis sættes obligatoriske mål for energieffektiviseringer og energibesparelser i offentlige bygninger,

energi og klimakrav til det offentlige nybyggeri, bygningsrenovering samt det offentlige indkøb og at det offentlige egen vognpark, offentlig transport og offentlige transportydelse gøres fossilfri.

Paragraf 3-5

- Mht. mulige medlemmer af det nye Klimadialogforum bør formuleringen justeres så der også bliver plads til f.eks. de unges stemmer, fra klimabevægelser, der ikke nødvendigvis er organisationer.
- Med hensyn til udvidelsen af medlemskredsen i Klimarådet "*af eksperter med bred ekspertise og et højt klimarelevant fagligt niveau inden for energi, bygninger, transport, landbrug, miljø eller natur, økonomi, klimavidenskabelig forskning og adfærdsforskning af relevans for klimaområdet*" bemærker 92-gruppen desuden, at natur og miljø også bør omfatte hav- og fiskeriexpertise.

Paragraf 6-7

- Vi hilser det velkomment, at der vil være en global afrapportering for de internationale effekter af den danske klimaindsats, samt årlige klimaprogrammer og handlepligt. Det vil her være vigtigt at inddrage andre ressortområder, herunder udviklingsministeren.
- Det er positivt og vigtigt, at klimaloven med aftalen af 6. december får en global søjle. Det, at den internationale indsats, på den måde bliver skrevet ind i klimaloven, giver en god og vigtig mulighed for at sammentænke Danmarks nationale og internationale ansvar, rolle og indsats, hvilket er afgørende, hvis Danmark skal udvise det nødvendige klimalederskab og vise vejen for andre lande. Det er vigtigt, at den globale søjle i klimaloven, som beskrevet i 6. december aftalen, "*sætter fokus på såvel Danmarks internationale klimaindsats som Danmarks globale påvirkning af klimaet*", så alle vigtige områder kommer med, herunder også det "klimafodaftak" Danmark har på verden ud over vores hjemlige drivhusgasudslip.
- Der mangler i lovforslaget tilstrækkeligt fokus på aftrykket fra Danmarks import, i paragraf 6 på hvordan det skal afrapporteres og i paragraf 7 på hvordan det skal nedsættes. Herunder er det ikke nok, at "*effekterne af dansk import og forbrug søges belyst*", det bør ændre til "*skal belyses*". Der skal ligeledes tages højde for de positive synergier, særligt i et globalt perspektiv, mellem biodiversitet, natur og klima gennem naturbaserede klimaløsninger (NbCS). Danske nationale og internationale klimaindsatser skal til enhver tid tage hensyn til og helst fremme biodiversiteten i naturlige oprindelige eller genoprettede økosystemer.
- Danmarks indsats for at styrke/fastholde havets optag af CO₂ bør indgå i den årlige klimastatus og -fremskrivning jf. f.eks. Nordisk Ministerråds Erklæring om Hav og Klima¹, der bl.a. peger på behovet for at beskytte og genopbygge marine økosystemer samt stoppe ødelæggende overfiskeri for at øge havets evne til at optage CO₂ og modstå klimaforandringerne negative påvirkning af havmiljøet.

¹ <https://www.norden.org/da/node/39828>

- Den globale klimastrategi bør naturligvis også sikre, at Danmark lever op til sit globale ansvar og løfterne om at levere ny og additional klimafinansiering, anerkendelsen af finansiering til “loss and damage” samt et fokus på balancen mellem reduktioner og klimatilpasning. Ligeledes skal naturbaserede klimaløsninger (NbCS) anerkendes som bidrag til at sikre udviklingslandenes muligheder for bæredygtig udvikling og efterlevelse af Parisaftalen.
- Internationale klimamålsætninger indebærer også “at respektere og promovere menneskerettigheder ifm. håndteringen af klimaforandringer” (inkl. retten til sundhed), oprindelige folks rettigheder, ligestilling/kvindes rettigheder jf. Parisaftalen. Det skal samtidig ske med omtanke for at løfte de mest sårbare og marginaliserede grupper samt princippet om ikke-diskrimination. Disse aspekter bør integreres i Danmarks beskrivelse af og status for opfyldelse af internationale klimamålsætninger.

Paragraf 8

- Danmarks internationale forpligtelser skal skrives klart ind i loven, inkl. hvordan disse skal monitoreres og følges op på, f.eks. ift. finansiering af klimatilpasning og teknologioverførsel.

Paragraf 10

- I stk. 4 om Klimarådets organisering står i forslag til lovtæksten, at “*To af Klimarådets øvrige medlemmer konstitueres som næstformænd. Formand og næstformænd udtaler sig på vegne af Klimarådet*”. 92-gruppen er meget uforstående overfor, hvorfor det ved lov skal bestemmes, hvem der udtaler sig på vegne af Klimarådet. I lyset af, at flere kompetencer nu bliver en del af Klimarådet, bør Rådet selv kunne træffe afgørelser om hvilke medlemmer der udtaler sig i en given sag.

Bemærkningerne til lovforslaget

- I bemærkningerne til 2.1.2. angående den årlig klimastatus og -fremskrivning fra Energistyrelsen, ser vi positivt på at denne vil “*blive styrket med et mere omfattende datagrundlag inden for landbrug, transport, byggeri og erhverv.*” Dog ønsker vi at der også tilføjes kapacitet indenfor hav og fiskeri, samt ift. naturforvaltning.
- Der har indsneget sig en fejl i bemærkningerne, bl.a. afsnit 2.2.1, hvoraf det fremgår, at den gældende ”klimalov” fra 2014 indeholder en bestemmelse om, at der hvert 5. år udarbejdes nationale klimamålsætninger med et tiårigt perspektiv. Det er korrekt. Det er derimod ukorrekt når der derefter står, at den første klimamålsætning først skulle have været fastsat i 2019. Målsætningerne skulle i 2014-loven sættes med tiårigt perspektiv, så målsætningen for 2025 skulle faktisk have været fastsat snarligt efter klimalovens ikrafttræden.
- Ordet ”anskueliggør”, som anvendes i både aftalen og udkastet til lovforslag, herunder bemærkningerne, er ikke det klareste udtryk på dansk. Med henblik på at sikre en så klar og

tydelig lovtekst som muligt, foreslås vi i stedet at anvende ord som ”demonstrere” eller ”dokumentere”.

Med venlig hilsen

Troels Dam Christensen

På vegne af 92-gruppen – Forum for Bæredygtig Udvikling, der i denne sag er tegnet af:

Amnesty International
Care Danmark
Danmarks Naturfredningsforening
Dansk International Bosætningservice
Dansk Ornitologisk Forening/BirdLife Danmark
FN-forbundet
Global Aktion
Greenpeace
IWGIA
Kvindernes U-landsudvalg (KULU)
350 Klimabevægelsen
Mellempfolkeligt Samvirke
Netværket for økologisk folkeoplysning og praksis/Øko-net
Nyt Europa
Oxfam IBIS
Red Orangutangen
Rådet for Grøn Omstilling
Sex & Samfund
Vedvarende Energi
Verdens Skove
WWF Verdensnaturfonden